

DOI: <https://www.doi.org/10.36719/2789-6919/08/62-66>

Xəyal Sahib oğlu Abbaszadə

Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyası

Magistrant

abbaszadexeyal4@gmail.com

FÖVQƏLADƏ VƏZİYYƏT ŞƏRAİTİNDƏ İNSAN HÜQUQ VƏ AZADLIQLARININ MƏHDUDLAŞDIRILMASI VƏ PROSESSUAL TƏMİNATLAR

Xülasə

Bu məqalədə əsas insan hüquq və azadlıqlarının fəvqəladə vəziyyətdə şəraitində məhdudlaşdırılmasının prinsip və şərtləri təhlil olunmaqla, ümumilikdə fəvqəladə vəziyyətin anlayışı, bu vəziyyətdə dövlətin öhdəlik götürdüyü vəzifələrin icrasından geri çəkilməsinin şərtləri, fəvqəladə vəziyyətdə şəraitində hüquqların məhdudlaşdırılmasının xarakterik cəhətləri təhlil edilir, beynəlxalq hüquqi sənədlərdə təsbit olunmuş təminatların növlərinə nəzər salınaraq xüsusilə prosesual hüquqi təminatların mahiyyəti açıqlanır, fəvqəladə vəziyyətdə hüquq və azadlıqların məhdudlaşdırılmasında beynəlxalq hüququn yeri və rolu aydınlaşdırılır, normal şəraitdə, eləcə də fəvqəladə vəziyyət rejimində yol verilən məhdudlaşdırma və deroqasiya hüququ şərh olunur. Məqalənin məqsədi eyni zamanda, əsas insan hüquq və azadlıqlarının fəvqəladə vəziyyətdə şəraitində məhdudlaşdırılmasının özünə məxsusluğuna diqqəti cəlb etmək, bu istiqamətdə dövlətlərin xüsusi öhdəliklərini və müvafiq təminat mexanizmlərini, eləcə də ekstremal hallarda tətbiq edilən məhdudlaşdırma dair mövcud beynəlxalq hüquq normalarını təhlil etmək və mövcud çatışmazlıqları müəyyən etməkdən ibarətdir.

Açar sözlər: *Fəvqəladə vəziyyət, beynəlxalq hüquq, insan hüquq və azadlıqları, məhdudlaşdırma, öhdəliklər, geriçəkilmə, prosesual təminat, konvensiya;*

Khayal Sahib Abbaszade

THE RESTRICTION OF HUMAN RIGHTS AND FREEDOMS IN A STATE OF EMERGENCY AND PROCEDURAL GUARANTEES

Abstract

This article examines the principles and conditions of restriction of human rights and freedoms in a state of emergency, the concept of a state of emergency, the conditions of derogation from their obligations of the states in this situation, the characteristics of the restriction of rights in a state of emergency. The place and role of international law in the restriction of rights and freedoms in a state of emergency, in particular, the essence of procedural legal guarantees is clarified, the restrictions and the right to derogation under normal circumstances, as well as in a state of emergency are explained. The purpose of the article is to draw attention to the specific nature of the restriction of fundamental human rights and freedoms in a state of emergency, to analyze the specific obligations of states and relevant guarantee mechanisms existing in international law and to identify existing shortcomings.

Key words: *A state of emergency, international law, human rights and freedoms, restriction, obligations, derogation, procedural guarantees, convention;*

Giriş. Qloballaşan dünyamızda istər iqlim dəyişikliklərinin baş verməsi, dünya əhalisi arasında xəstəliklərin yayılması, istərsə də ölkələrin daxilində baş verən siyasi çəkişmələr və gərginliklər, çevriliş və qiyamlar bir sıra hallarda fəvqəladə vəziyyət rejiminin tətbiq edilməsini, eləcə də mövcud təhdidlərin qarşısının alınmasına nail olmaq məqsədilə hüquqi tədbirlərin həyata keçirilməsini zəruri edir. Fəvqəladə vəziyyətin tətbiqinə gətirib çıxarmış səbəblərin aradan qaldırılması məqsədilə tətbiq olunan tədbirlərdən biri kimi hüquq və azadlıqların məhdudlaşdırılması, o cümlədən dövlətin beynəlxalq hüquq normalarına əsasən üzərinə götürdükləri öhdəliklərdən geri çəkilməsi çıxışdır.

Dövlətlər bəzi hallarda müəyyən bir hüququn, mənafenin qorunması məqsədilə digər hüquq normasının təminatında istisnalar tətbiq edir. Müasir konstitusiyalar insan hüquqlarının məhdudlaşdırıl-

masına yalnız daha vacib olan hüququn, mənafenin qorunması məqsədi mövcud olduğu təqdirdə yol verir. Ümumiyyətlə, insan hüquqları nəzəriyyəsində mütləq hüquqlar və dövlətlərin müəyyən hallarda geri çəkilməyə biləcəyi hüquqlar fərqləndirilir. Məsələn, ölkə ərazisində zorakılıqla müşayiət olunan kütləvi iğtişəşlər baş verdiyi təqdirdə insanların həyat və sağlamlığının, yəni təhlükəsiz yaşamaq hüququnun qorunması məqsədilə dövlətlərin fəvqəladə vəziyyət rejimini elan etməklə müəyyən hüquq və azadlıqları məhdudlaşdırması mümkündür. Mütləq hüquqlar (Bu hüquqlar sırasına yaşamaq hüququ, işgəncəyə məruz qalmamaq hüququ və s. daxildir) isə heç bir durumda, hətta fəvqəladə vəziyyət şəraitində belə məhdudlaşdırıla bilməz. Lakin dövlətlər fəvqəladə vəziyyətin tətbiqini əsas gətirməklə məhdudiyyətlərin tətbiqində mütləq sərbəstliyə malik deyildirlər və bir sıra xüsusi öhdəliklər daşıyırlar.

Fəvqəladə vəziyyət şəraitində insan hüquq və azadlıqlarının məhdudlaşdırılması və prosessual təminatlar

Fəvqəladə vəziyyət anlayışına tarixdə ilkin olaraq Qədim Roma idarəetmə sistemində rast gəlinmişdir. Belə ki, müharibə, kütləvi iğtişəş və ya üsyanlar baş verdiyi təqdirdə senat tərəfindən vəziyyətin aradan qaldırılması üçün vəzifə müddəti 6 aydan ibarət olan idarəçi təyin edilir və həmin müddət ərzində bütün səlahiyyətlər onun əlində cəmlənirdi. Fəvqəladə vəziyyət daha tez yekunlaşdığı təqdirdə, 6 ayın bitməsi gözlənilmədən seçilmiş olan şəxsin vəzifəsi də başa çatırdı. Müasir konstitusiyalar və beynəlxalq qanunvericilik Qədim Romada fəvqəladə vəziyyətin yaranması əsaslarını, burada mövcud olan ümumnəzəri qanunauyğunluğu müəyyən qədər mənimsəmiş və özündə əks etdirmişdir. Bununla belə, beynəlxalq qanunvericiliyin fəvqəladə vəziyyət anlayışı və onun elementləri barəsində mövqeyi birmənalı deyildir.

Ölkədaxili normativ hüquqi akt kimi nəzərdən keçirdiyimiz 08 iyun 2004-cü il tarixli "Fəvqəladə vəziyyət haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununun 2-ci maddəsində qeyd olunmuşdur ki, "fəvqəladə vəziyyət müvəqqəti tədbirdir və fəvqəladə vəziyyətin tətbiq edilməsində məqsəd onun tətbiq edilməsinə səbəb olmuş şəraitin tezliklə aradan qaldırılması, qanunçuluğun bərpa edilməsi, vətəndaşların, əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin hüquq və azadlıqlarının təmin olunması, müvafiq icra hakimiyyəti orqanları və yerli özünüidarə orqanlarının, mülkiyyət formasından asılı olmayaraq bütün hüquqi şəxslərin normal fəaliyyət göstərməsi üçün şərait yaradılması və Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası quruluşunun müdafiəsidir". ["Fəvqəladə vəziyyət haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu]

Bununla belə, mövcud olan yanaşmaya əsasən dövlətin bütün və ya onun bir hissəsinə tətbiq edilən fəvqəladə vəziyyət yerli özünüidarəetmə orqanlarının, müəssisə, idarə və təşkilatların fəaliyyəti üçün xüsusi hüquqi rejimi özündə əks etdirir. Fəvqəladə vəziyyət institutu ölkədə asayişin qorunmasının, müxtəlif ekstremal vəziyyətlərdə vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının dövlət tərəfindən təmin edilməsinin vasitəsidir. Bu rejimin tətbiqi dövlət orqanlarının səlahiyyətlərinin genişləndirilməsini, vətəndaşların şəxsi, siyasi, sosial-iqtisadi və digər hüquqları məhdudlaşdırılmasını və onların üzərinə əlavə vəzifələrin qoyulmasını şərtləndirir ki, bütün bu tədbirlər də müvəqqəti xarakter daşıyır. Fəvqəladə vəziyyət, ölkədə və ya ayrı-ayrı regionda vəziyyətin normallaşdırılmasını sürətləndirmək, asayiş bərpa etmək, vətəndaşların təhlükəsizliyinə təhlükəni aradan qaldırmaq və onlara lazımı köməklik göstərmək üçün tətbiq oluna bilər. Fəvqəladə vəziyyət rejiminin xarakterik xüsusiyyəti ondan ibarətdir ki, vətəndaşların, əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin hüquq və azadlıqlarına, hüquqi şəxslərin və təşkilatların hüquqlarına müəyyən məhdudiyyətlər qoyulması və tətbiq edilərkən onların üzərinə əlavə öhdəliklərin qoyulması fərdi xarakter daşımır, konkret subyektlərin qanunsuz hərəkətlər edib-etməməsindən asılı olmayaraq, bütün ərazinin əhalisinə şamil edilir. [Minqazov L.X., 2003., s. 598]

Fəvqəladə vəziyyətin tətbiqində əsas məqsəd hüquq və azadlıqların qorunması, normal asayişin bərpası üçün şərait yaratmaqdır. Dövlət bir tərəfdən bəzi insan hüquq və azadlıqlarını məhdudlaşdırmaqla, digər tərəfdən fəvqəladə vəziyyətin tətbiqi yolu ilə insanın yaşaması üçün daha əhəmiyyətli və zəruri olan digər hüquq və azadlıqların da qorunub saxlanmasını təmin edir. Odur ki, fəvqəladə vəziyyətin tətbiqi təkcə hüquq və azadlıqların məhdudlaşdırılmasının mənfi kontekstində deyil, həm də insan və vətəndaşın əsas (konstitusion) hüquq və azadlıqlarının təmini və müdafiəsi vasitəsi kimi nəzərdən keçirilməlidir.

İnsan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsinə dair beynəlxalq sənədlər fəvqəladə vəziyyətin tətbiqi üçün beynəlxalq hüquqi təminatlar müəyyən edir ki, bunlar da ümumi prinsiplər adlanır və onlara riayət edilməsi və hörmət edilməsi təmin edilməlidir. Beynəlxalq hüquqi aktlarda təsbit olunmuş həmin təminatları şərti olaraq iki əsas qrupa bölmək olar: 1) prosessual təminatlar (bəyan etmə, məlumat vermə və nəzarət etmə) və 2) maddi təminatlar (xalqın həyatına müstəsna təhlükə prinsipi, mütənəsiblik prinsipi, ayrı-seçkiliyə yol verməmək prinsipi, müvəqqətilik prinsipi, bəzi hüquqlardan geri çəkilmənin yolverilməzliyi prinsipi və digər beynəlxalq hüquq normaları ilə uyğunluq prinsipi).

Qeyd etmək vacibdir ki, yuxarıda qeyd olunan təminatların əksəriyyəti artıq beynəlxalq ümumi hüququn normalarına çevrilmiş, bu səbəbdən də insan hüquqlarının müdafiəsi yönündə qəbul edilmiş beynəlxalq hüquqi razılaşmaların hər hansı birinin iştirakçısı olmayan dövlətlər də, qeyd olunan tələblərə əməl etməyə borcludurlar. [Abdullayev M.K., 2015., s. 152]

Fəvqəladə vəziyyətin elan edilməsi dövlətlərin beynəlxalq hüquqla öz üzərlərinə götürdükleri öhdəliklərdən geri çəkilməsinin hüquqiliyinin ən vacib prosessual təminatlarından biridir. Elan etmə prinsipi fəvqəladə vəziyyətin rəsmi olaraq bəyan edilməli olması ilə nəticələnir. Bu prinsip dövlətləri daxili qanunvericiliyin müəyyən formal tələblərinə hörmət etməyə sövq etməklə “de-fakto” fəvqəladə vəziyyət hallarını azaltmaq üçün tətbiq edilir və dövlətlərin belə bir halı geniş ictimaiyyət qarşısında təsdiq və tətbiq etməsini şərtləndirir. Lakin, nə 1969-cu il İnsan Hüquqları üzrə Amerika Konvensiyasında, nə də insan hüquqlarının müdafiəsi sistemində önəmli rola malik olan 1950-ci il Əsas İnsan Hüquq və Azadlıqlarının Müdafiəsi üzrə Avropa Konvensiyasında bununla bağlı hər hansı qayda yoxdur.

Bununla belə, 1982-ci il tarixində “Cyprus v. Turkey” qərarında Avropa İnsan Hüquqları Komissiyası hesab etmişdir ki, Konvensiyanın 15-ci maddəsi hərbi vəziyyət şəraitində olduğu kimi fəvqəladə vəziyyət şəraitində də öhdəliklərindən geriçəkilən dövlətin fəvqəladə vəziyyətin və öhdəliklərindən geri çəkilməsinin rəsmi və ictimai bəyanını təmin etməli olduğunu nəzərdə tutur [8]

1969-cu il İnsan hüquqlarına dair Amerika Konvensiyası və 1950-ci il Əsas İnsan Hüquq və Azadlıqlarının Müdafiəsi üzrə Avropa Konvensiyasından fərqli olaraq Mülki və Siyasi Hüquqlar haqqında 1966-cı il tarixli Beynəlxalq Paktın 4-cü maddəsinin 1-ci bəndində dəqiqliklə qeyd olunmuşdur ki, üzv dövlətlər beynəlxalq hüquqi öhdəliklərinin icrasından yalnızca rəsmi elan olunmuş fəvqəladə vəziyyət şəraitində geri çəkilə bilərlər. Hətta bütün maddi təminatların mövcud olduğu şəraitdə belə üzv dövlətin səlahiyyətli orqanı tərəfindən fəvqəladə vəziyyət rəsmi elan olunmamışdırsa, öhdəliklərdən geriçəkilmə beynəlxalq hüquqi öhdəliklərinin pozuntusu kimi qəbul ediləcəkdir. Digər sözlə, adı çəkilən Paktın 4-cü maddəsinin 1-ci bəndinin tələblərinə əməl olunması insan hüquq və azadlıqlarına tətbiq olunan məhdudiyətlərin legitimliyini şərtləndirən əsas əlamət kimi çıxış edir, eləcə də dövlət daxili orqanların, xüsusilə qanunvericilik və məhkəmə hakimiyyəti orqanlarının mövcud vəziyyət üzərində nəzarətinə xidmət edir. [Abdullayev M.K., 2015, s. 185]

Fəvqəladə vəziyyətin rəsmi elan edilməsi tələbi tətbiq edilən hüquqi tədbirlərin təsiri altına düşən əhalinin məlumatlandırılması məqsədi daşıyır və cəmiyyət bir mənalı olaraq tətbiq edilən fəvqəladə tədbirlərin fəaliyyətinin dəqiq hədləri və bu tədbirlərin onların əsas hüquq və azadlıqlarına təsiri barədə məlumatlı olmalıdır. Bu tələb eyni zamanda dövlətlərin öhdəliklərindən qanunda təsbit olunmamış, faktiki mövcud olan geri çəkilməsi hallarının qarşısının alınmasına yönəlmişdir. [Yevqenyevna Q.E. 2009, s.117]

Fəvqəladə vəziyyət şəraitində hüquqların məhdudlaşdırılmasının digər prosessual təminatı isə xəbərdarlıq prinsipidir. Bu prinsipin mahiyyəti ondan ibarətdir ki, öhdəliklərinin icrasından geriçəkilməyə haqq qazandıran dövlət bu barədə müvafiq şəxsə məlumat verməli və ondan iştirakçı dövlətlərə məlumat verməsini xahiş etməlidir. Mülki və siyasi hüquqlar haqqında Beynəlxalq Paktın 4-cü maddəsinin 3-cü bəndinə görə paktın iştirakçısı olan və geriçəkilmə hüququndan istifadə edən istənilən dövlət bu barədə paktın iştirakçısı olan digər dövlətlərə BMT-nin Baş Katibi vasitəsilə dərhal məlumat verməlidir. Həmin məlumat özündə fəvqəladə vəziyyətin xarakterini, geriçəkilən öhdəlikləri, məhdudlaşdırılan hüquqların dairəsini, bunun səbəbini, habelə məhdudiyətlərin aradan qaldırılacağı tarixi əks etdirməlidir. [BMT. Bakı: 1998.]

Fəvqəladə vəziyyət barədə məlumat vermə tələbi mahiyyətcə həm də onda ehtiva olunur ki, beynəlxalq hüquqi aktın iştirakçısı olan digər dövlətlər üzv olduqları razılaşmaya riayət olunmasının

qarantı olaraq öz üzərlərinə düşən vəzifələrin icrası icrasını təmin etmək məqsədilə hüquqi tədbirlər tətbiq etmiş dövlətdən əlavə zəruri informasiyanı tələb edə bilsinlər.

Əsas insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsinə dair Avropa Konvensiyası isə Paktdan fərqli olaraq digər üzv dövlətləri deyil, Avropa Şurasının Baş Katibini məlumatlandırmanı öhdəlik olaraq müəyyən etmişdir. Bundan əlavə, geriçəkilən dövlət mümkün qədər tez xəbərdar etməli və məhdudiyəti dayandırması barədə də “dərhal” məlumat verilməlidir. Eləcə də dövlət tərəfindən gələcəkdə bu tədbirlərin mahiyyətində baş verən hər hansı dəyişiklik, yəni müvəqqəti xarakterli tədbirlərin müddətinin uzadılması, tədbirlərin təsiri altına düşən hüquq və azadlıqların dairəsinin genişlənməsi və digər məsələlər barədə əlavə məlumatı müvafiq beynəlxalq strukturlara bildirməlidir [11]

Prosessual təminatlardan biri olan fəvqəladə vəziyyət şəraitinə nəzarət edilməsi xüsusi əhəmiyyət kəsb edən məsələlərdən biridir. Fəvqəladə vəziyyətə parlament nəzarətinin olması ilə yanaşı, bir sıra hallarda bu vəziyyətdə icraedici orqanın əlində də çox böyük səlahiyyətlər cəmləşir və bu səlahiyyətlərdən sui-istifadənin mümkünlüyünü nəzərə alaraq, fəvqəladə vəziyyətin müəyyən nəzarətə tabe etdirilməsi xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Parlament nəzarəti prinsipi insan hüquqlarına dair müqavilələrdə öz əksini tapmasa da, bir sıra beynəlxalq forumlarda bu məsələyə toxunulmuş və onlar tərəfindən qəbul edilmiş sənədlərdə parlament nəzarətinin zəruriliyi vurğulanmışdır. Avropa Şurasının Venesiya Komissiyasının Fəvqəladə vəziyyətə dair Məruzəsində əksər Avropa dövlətlərinin Konstitusiyalarında fəvqəladə vəziyyətin elanı, uzadılması və dayandırılması üzərində parlament nəzarətinə dair müddəanın mövcudluğu qeyd olunur. Eləcə də, Paris Minimum Standartlarında göstərilir ki, fəvqəladə vəziyyətin elan edilməsi ən qısa zamanda xalqın nümayəndələri və qanunverici orqan tərəfindən təsdiq olunmalıdır. [Bayramova P., 2004, s. 99]

Fəvqəladə vəziyyət şəraitinin elan edilməsi üzərində nəzarət olunmasında məhkəmə nəzarəti də xüsusi yer tutur. Bu baxımdan iki aspekti ayırd etmək olar: daxili məhkəmələr tərəfindən məhkəmə nəzarəti və beynəlxalq orqanlar tərəfindən olan nəzarət.

Siyasi təbiəti ilə əlaqədar olaraq fəvqəladə vəziyyətin elan edilməsinə məhkəmə nəzarəti müəyyən problemlərə səbəb olur. Bir qrup müəlliflər hesab edir ki, fəvqəladə vəziyyətin siyasi təbiətinə görə ona məhkəmə nəzarəti mümkün deyil. Digərləri isə hesab edir ki, fəvqəladə vəziyyətin elanına məhkəmə nəzarəti çox əhəmiyyətli olardı. Belə bir fikir də mövcuddur ki, bu məsələ dövlətin daxili hüquq ənənələrinə əsasən həll edilməlidir və beynəlxalq hüquqa heç bir aidiyyəti yoxdur.

İnsan hüquqları haqqında müqavilələrdə nəzarət məsələsi ilə əlaqədar dəqiq standartlar olmadığı üçün bu məsələ BMT-nin Kinqston seminarında müzakirə olunmuşdu. Müzakirələr çox mübahisəli şəkildə keçsə də və əksəriyyət fəvqəladə vəziyyətin elan edilməsi üzərində məhkəmə nəzarətinə qarşı olsa da, ümumi bir razılığa gəlinmişdi ki, fəvqəladə vəziyyətlə əlaqədar tətbiq edilən bütün tədbirlər məhkəmə yurisdiksiyasına tabe olmalıdır, məhkəmələrə hüquqazidd tədbirləri ləğv etmək səlahiyyəti verilməlidir. Bu səlahiyyəti həyata keçirərkən məhkəmələr hər bir şəraitə uyğun olaraq tətbiq edilən tədbir və ya aktın həmin şəraitə müvafiqliyini müəyyənləşdirmək üçün əsaslılıq prinsipinə uyğun şəkildə fəaliyyət göstərməlidir. Habeas corpus, amparo kimi bütün təminatların qanunsuz məhdudlaşdırılmasına daim nəzarət etməlidir [Kingston, 1967, 51 s.]

Beynəlxalq Hüquqşünaslar Assosiasiyası dövlətdaxili məhkəmələrin funksiyaları sırasında «geriçəkilməsinə yol verilməyən hüquqlara müdaxilə olunmadığına və digər hüquqlardan geriçəkilmə tədbirlərinin mütənasibliyə uyğun şəkildə həyata keçirilməsinə» nəzarət etmək vəzifəsini də göstərirdi. [9]

Təbiidir ki, insan hüquqları sahəsindəki hər bir beynəlxalq müqavilənin effektivliyi xarici nəzarətdən, müəyyən mənada hökumətlərin ictimai asayiş, milli təhlükəsizlik, fəvqəladə vəziyyət və s. münasibətdə fəaliyyətindən asılıdır. [Waldock H., 1985, s. 16] İnsan hüquqlarına dair müqavilələrin müəyyənləşdirdiyi orqanlar tərəfindən fəvqəladə vəziyyət üzərində beynəlxalq nəzarət müvafiq müqavilədə əks olunmuş spesifik xüsusiyyətlərdən asılıdır.

Nəticə. Beləliklə, beynəlxalq hüquq normalarına əsasən, fəvqəladə vəziyyətin tətbiqinin şərtləndirdiyi, dövlətlərin öz öhdəliklərindən geri çəkilməsi (deroqasiya) hüququ bütün fəaliyyət müddəti ərzində əsaslandırılmalı və yayınmaların hədləri mövcud təhlükəyə mütənasib olmalıdır. Məhdudiyətlər dövlətin beynəlxalq hüquq üzrə digər öhdəlikləri ilə ziddiyyət təşkil etməməli və tədbirlər müvəqqəti xarakter daşmalıdır. Qeyd olunanları ümumiləşdirərək, fəvqəladə vəziyyət şəraitində tətbiq edilən məhdudiyətlərin özünəməxsus əlamətlərini aşağıdakı kimi müəyyən etmək

olar. Hüquq və azadlıqların məhdudlaşdırılması yarana biləcək sosial gərginliyin qarşısını almaq məqsədilə qoruyucu tədbirlər qismində tətbiq olunur; dövlət daha mühüm hüquq və azadlıqların müdafiəsini təmin etmək məqsədilə digər hüquq və azadlıqların məhdudlaşdırılmasını labüd hesab edir və bir qrup hüquq və azadlıqların məhdudlaşdırılması digər qrup hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi vasitəsi kimi çıxış edir; hüquq və azadlıqların məhdudlaşdırılması nəticəsində dövlət orqanlarının səlahiyyətləri qismən artır və daha geniş manevr qabiliyyətinə malik olmaqla fəvqəladə vəziyyətin tətbiqinə gətirib çıxaran halı aradan qaldırmaq üçün geniş imkan əldə etməyə xidmət edir.

Ədəbiyyat

1. European Convention on Human Rights - 04.11.1950.
2. İnsan hüquqları üzrə Beynəlxalq müqavilələr toplusu. (1998) BMT. – Bakı.
3. "Fəvqəladə vəziyyət haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu.
4. Fəvqəladə vəziyyət şəraitində insan hüquqlarının müdafiəsi : elmi red. L. Hüseynov, (2004) Bakı: Azərbaycan Universiteti.
5. Abdullayev, M.K.- (2015) Beynəlxalq hüquqda insan hüquq və azadlıqlarının məhdudlaşdırılması (nəzəri və təcrübi problemlər). Monoqrafiya. Bakı, Elm və Təhsil.
6. Yevqenyevna, Q.E. (2009) Beynəlxalq hüquqda insan hüquq və azadlıqlarının hüquqi məhdudlaşdırılması // Dissertasiya, Moskva, 2009.
7. Minqazov, L.X. (2003) Əsas İnsan Hüquq və Azadlıqlarının Müdafiəsinə dair Avropa Konvensiyasında və Rusiya Federasiyasının qanunvericiliyində insan hüquq və azadlıqlarının fəvqəladə vəziyyət şəraitində məhdudlaşdırılması (deroqasiya hüququ) problemləri // Rusiya və avropanın hüquq müdafiə sistemləri / Red. Baranova V.M. – Nijniy Novqorod.
8. Cyprus v. Turkey, Applications Nos. 6780/74 and 6950/75, Report of the European Commission of Human Rights, 10 July 1976.
9. International Law Association, Report of the Sixty-First Conference Held at Paris 1984, 65 s.
10. Seminar on the effective realization of civil and political rights at the National Level, in: UN Doc ST/TAO/HR/29. Kingston, 1967, 51 s.
11. Waldock, H. Human H. (1985) Rights in Contemporary International Law and the Significance of the European Convention. London

Rəyçi: h.e.d. Mehdi Abdullayev

Göndərib: 01. 03.2022

Qəbul edilib: 19. 04.2022